

دولت قبل چه بلایی بر سر بازار و سهامداران بورس آورد؟

بحران سال ۱۳۹۹ نمونه‌ای از ناکارآمدی سیاسی دولت بود

در شرایطی که بازار سهام در سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۳۹۹، یک بازار ناکارآمد و پرنقص به حساب می‌آمد، دولت دوازدهم در تصمیمی عجولانه، جاهلانه و به دور از منطق؛ سرمایه‌های مردم را به این بازار روانه کرد. امری که نه تنها به گسترش پایه‌های بازار و نصب نهادهای تقویت کننده این رکن عدالت‌ساز نینجامید، بلکه با گسترش بی اعتمادی به ساز و کار بازار در بین آحاد جامعه، قوت گرفتن آن را در ایران برای چندین سال به عقب انداخت تا جامعه ایرانی برای رسیدن به یک ساختار پویا و کارآمد اقتصادی با رنج و محنت‌های فراوانی روبه‌رو شود. در گسترش بحران بازار سهام سال ۱۳۹۹، دولت به عنوان مسئول کنترل بحران، نه تنها در این مورد موفق نبود بلکه خود به مرکز اصلی انتشار بحران به دیگر ارکان جامعه تبدیل شد. موضوعی که در این گزارش به آن خواهیم پرداخت، چگونگی نقش‌آفرینی دولت در جریان بحران ۱۳۹۹ است.

در بازار سهام ایران، روند صعودی شاخص‌ها که از اوایل سال ۹۷ شروع شده بود، با وجود شرایط بد اقتصادی ناشی از ناکارآمدی سیاست‌های اقتصادی، تشدید تحریم‌ها و شیوع ویروس کرونا، در سال ۱۳۹۹، آهنگی شتابان به خود گرفت. رشد شاخص قیمت سهام در ماه‌های ابتدایی این سال به قدری سریع بود که برخی صاحب‌نظران از حبابی بودن قیمت‌ها و ریزش قریب‌الوقوع ارزش بازار خبر می‌دادند. این رشد افسار گسیخته در ادامه به بروز یک شرایط بحرانی منجر شد. بحرانی که دولت در ردیف اول متهمان به وجود آمدن آن قرار داشت. در آن سال‌ها، دولت و بانک مرکزی با اعمال محدودیت‌های مختلف (نظیر دریافت مالیات از معاملات طلا و ارز، دستگیری فعالان عمده در بازارها و کاهش نرخ سود بانکی برای سپرده‌های بلندمدت و کوتاه مدت) بر هزینه سرمایه‌گذاری در این بازارها افزودند و بدون توجه به زیرساخت‌ها و سنجش پتانسیل‌های بازار سهام، نقدینگی را به سمت این بازار روانه کردند.

با افزایش شکاف میان نرخ سود سپرده‌های بانکی یکساله و نرخ تورم سالانه، خانوارها و شرکت‌ها به دنبال صیانت از ارزش منابع نقد خود برآمدند. در این دوران و با توجه به منفی شدن نرخ حقیقی سپرده‌های بانکی و تشدید انتظارات تورمی، حرکت سپرده‌ها به بازارهای دیگر شکل گرفت که در این بین بازار سهام از اقبال بیشتری برخوردار بوده است.

سیاست‌های غلطی که بحران را منتشر کرد

دولت، مردم را به سرمایه‌گذاری در بازار سهام تشویق کرد. تبلیغات و تضمین‌های دولت نسبت به بازدهی مناسب سرمایه‌گذاری در بورس، موج

عظیمی از تقاضای تازه‌واردان را به دنبال آورد و در ادامه دولت با هموار ساختن مسیر دریافت کد معاملاتی شخصی برای افراد، در حالی که خیل عظیم تازه‌واردان فاقد هرگونه شناخت و آموزش کافی در مورد سرمایه‌گذاری در این بازار بودند، در به وجود آمدن فشار تقاضای کاذب سهم بسزایی ایفا کرد. براساس اعلام روابط عمومی سمات (شرکت سپرده‌گذاری مرکزی اوراق بهادار و تسویه وجوه) از اول فروردین تا پایان تیرسال ۱۳۹۹ بیش از ۱/۲ میلیون کد معاملاتی جدید برای متقاضیان صادر شد.

لازم به ذکر است، در نیمه دوم سال ۱۳۹۸، مدیران وقت سازمان بورس اقدام به ایجاد محدودیت‌هایی در صدور کد معاملاتی کردند. در این دوران سازمان بورس اعلام کرد که متقاضیان دریافت کد معاملاتی باید حتماً آموزش‌های مقدماتی را بگذرانند و پس از آن با طی زمان ۳۰ روزه می‌توانند به فعالیت بپردازند اما با تغییر یک شبه مدیریت این سازمان، تمام محدودیت‌ها به تعلیق درآمد. این رفع محدودیت‌ها یکی از عوامل مهم در به‌وجود آمدن رفتار هیجانی در بازار و شکل‌گیری موج تقاضا برای سهام در قیمت‌هایی غیرمنطقی و بدون توجیه اقتصادی شد. با ورود مردم به بازار، شاخص با شدت زیادی شروع به رشد کرد و تا اواسط مردادماه ۱۳۹۹ از حدود ۵۰۰ هزار واحد به بالای دو میلیون واحد رسید.

از طرفی، صدا و سیما نیز با پخش برنامه‌های مختلف، پیوسته مردم را به ورود به بازار ترغیب می‌کرد. رسانه‌ها از نشر اخبار منفی و هشدارهای صاحب‌نظران خودداری می‌کردند. که این موضوع نیز در درجه اول در رشد بیش از حد شاخص و در درجه بعدی در بی اعتمادی جامعه به بازار، تأثیر بسیار زیادی داشت. عامل دیگر آزادسازی سهام عدالت بود؛ دولت در همین بازه اعلام کرد خرید و

فروش سهام عدالت را آزاد خواهد کرد و کسانی که می‌خواهند به‌طور مستقیم به خرید و فروش بپردازند باید کد معاملاتی دریافت کنند. هرچند بحث آزادسازی از قبل در دستور کار قرار داشت اما قطعاً در زمان مناسبی اجرایی نشد، زیرا نه بازار ظرفیت و زیرساخت لازم را داشت و نه جامعه در شرایطی قرار داشت که بتواند سنجیده عمل کند. ساختارهای بازار که برای چنین استقبالی آمادگی نداشت، نتوانست نظم

ویژمنامه

ایران

شهریور ۱۴۰۱